

*Vrouw Grauwe Klauwier in de omgeving van
Veldhoven, 28 juni 2022 (Tom Heijnen)*

Grauwe Klauwieren in de Kempen in 2022

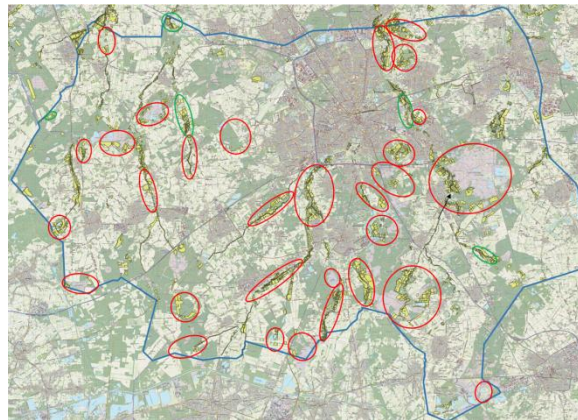
Tom Heijnen

Het was weer een goed jaar voor Grauwe Klauwieren in de Kempen, althans wat het aantal territoria betreft. We hebben te weinig goede gegevens om dat ook over het broedsucces te kunnen zeggen.

Methode

Veldwerk. Ten behoeve van het veldwerk was een handleiding beschikbaar met daarin onder meer richtlijnen over het aantal bezoeken en de spreiding daarvan, zoekgedrag en de interpretatie van de geluiden. In een flink aantal gebieden (waaronder alle gebieden waar in 2020 en/of 2021 territoria voorkwamen) werd specifiek en behoorlijk intensief naar Grauwe Klauwieren gezocht. De in potentie beste broedgebieden werden daarmee onderzocht, maar het is zeker niet uit te sluiten dat territoria gemist zijn in de gebieden die niet of weinig intensief werden onderzocht. Diverse ervaringen in 2022 bevestigden hoe moeilijk het kan zijn om Grauwe Klauwieren te vinden. Uit eigen ervaringen weet ik dat de vogels makkelijk kunnen worden gemist, zelfs als je met het specifieke doel en daarmee 'zoekbeeld' om

Grauwe Klauwieren te vinden op pad gaat. Dit geldt zeker in onoverzichtelijke terreinen maar ook voor kleine, relatief eenvoudig te bekijken gebiedjes. De vogels zijn meesters in zich verbergen!

Figuur 1. Gebieden die in 2022 op Grauwe Klauwieren werden onderzocht. Groen omlijnde gebieden zijn maar één keer specifiek op klauwieren onderzocht.

Aanvullende bronnen. De resultaten van het veldwerk dat speciaal voor het opsporen van Grauwe Klauwieren werd gedaan, werden aangevuld met gegevens uit de volgende bronnen: [waarneming.nl](https://www.waarneming.nl), LiveAtlas, Avimap, NDFF en [waarnemingen.be](https://www.waarnemingen.be).

Interpretatie van de waarnemingen. De criteria van Sovon zijn aangehouden om te bepalen of gesproken kan worden van een

territorium. Een eenmalige waarneming van een adulte vogel tussen de datumgrenzen voldoet niet aan de Sovon criteria maar beschouw ik wel als 'mogelijk territorium' omdat Grauwe Klauwieren, zeker in incidenteel bezochte gebieden, makkelijk gemist kunnen worden. Dat neemt niet weg dat het in een aantal gevallen vrijwel zeker doortrekkers waren.

Resultaten

Aankomst in de Kempen. De eerste vogel werd op 7 mei op de Strabrechtse Heide gezien. Daarna volgden waarnemingen op 10 mei (man), 11 mei (2 ex) en 12 mei (paartje). Dit kwam vrijwel overeen met 2020 en 2021 toen op 11 mei de eerste vogels werden gemeld.

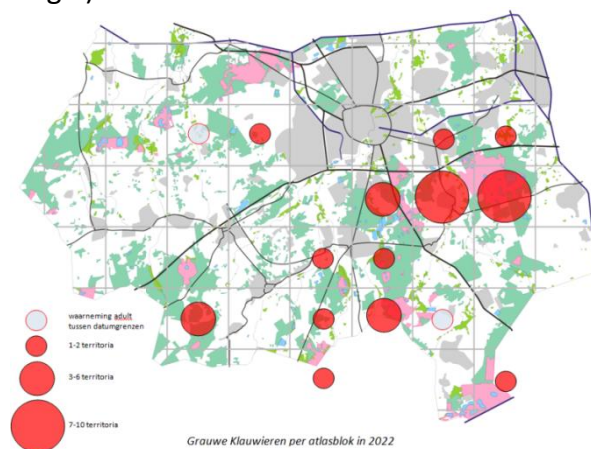
Vanaf 15 mei werden frequent Grauwe Klauwieren waargenomen en eind mei waren de meeste broedgebieden bezet, al werden nog tot in juni nieuwe territoria gevonden.

Aantallen en verspreiding. In 2022 werden 41 territoria vastgesteld, waarvan 31 gebaseerd op uitgevlogen jongen.

Tabel 1. Aantal meldingen/territoria per type broedzekerheid in 2020-2022.

Broedzekerheid	2020	2021	2022
Waarneming buiten datumgrenzen (<20 mei, >20 juli)	4	0	5
1x adult tussen 20 mei-20 juli	5	14	7
2x adult waarvan tenminste 1x tussen 10 juni-20 juli	2	2	1
Paar, zang of balts tussen 20 mei- 20 juli	5	8	6
Alarmeren, transporteren voedsel, nest	2	5	4
Paar met uitgevlogen jongen	14	21	31
Aantal territoria	23	36	41
Aantal (mogelijke) territoria	28	50	48

De meeste territoria waren te vinden in het beekdal van de Kleine Dommel tussen Geldrop en Heeze, op en aan de randen van de Strabrechtse Heide, in het beekdal van de Tongelreep bij Valkenswaard, en in en rond Plateaux-Hageven (meeste territoria net in België).

Figuur 2. Territoria in de Kempen in 2022.

Daarnaast waren er clusters van 2-3 territoria bij Bergeijk en natuurterreinen oostelijk van Valkenswaard en zuidoostelijk van Budel-Dorplein.

De westelijke Kempen was, net als in 2020 en 2021, slecht met Grauwe Klauwieren bedeed. Positief was wel dat het aantal territoria bij Bergeijk toenam tot 1 tot 4 en dat er een territorium was tussen Vessem en Veldhoven. Wellicht (hopelijk!) zijn dit voorbodes van een verdere toename in het westelijke deel.

Habitatkeuze. Het habitat van de territoria was vergelijkbaar met voorgaande jaren. In eerdere artikelen verdeelde ik de habitats in twee types: de ene was kruiden- en faunarijk grasland, de andere heide. Deze simpele indeling schiet steeds meer tekort om de nuances in habitatkeuze goed te beschrijven en daarom ben ik op zoek naar een betere classificatie van Grauwe Klauwier-habitats. Ik houd mij aanbevolen voor suggesties!

Broedsucces. Het is belangrijk om op te merken dat er in geen enkel jaar gericht onderzoek is gedaan naar het broedsucces. Het tellen van de jongen is in veel gebieden zeer lastig en de waargenomen aantallen kunnen niet gecorrigeerd worden voor sterfte sinds het moment van uitkomen.

Man Grauwe Klauwier voert Grote keizerlibel aan jong in het Tongelreepdal onder Valkenswaard, 4 juli 2022 (Wim Deeben)

De eerste jonge klauwieren werden op 2 juli opgemerkt en de dagen daarna werden in allerlei territoria jongen waargenomen. Ondanks de beperkingen t.a.v. de gegevens over het broedsucces is het opvallend dat er erg weinig paren met 4 jongen werden gezien en geen enkele met 5 jongen.

Tabel 2. Broedsucces van Grauwe Klauwieren in 2020-2022 (zie tekst voor beperkingen!).

Geteld aantal uitgevlogen jongen	Aantal broedparen		
	2020	2021	2022
aanwezig	0	2	0
≥ 1	4	8	9
≥ 2	2	5	9
≥ 3	2	4	10
≥ 4	4	1	3
≥ 5	2	1	0
Aantal paren met uitgevlogen jongen	≥ 14	≥ 21	≥ 31
Idem in %	≥ 61%	≥ 58%	≥ 76%
Aantal uitgevlogen jongen	≥ 42	≥ 39	≥ 69
Gemiddeld aantal jongen per succesvol paar	≥ 2,8	≥ 2,1	≥ 2,2

Vertrek uit de Kempen. Medio augustus waren de meeste klauwieren uit de Kempische broedgebieden vertrokken, althans voor zover dat überhaupt goed vast te stellen is. In bijna alle gebieden werden na augustus geen klauwieren meer gezien. Uitzondering was het Tongelreepdal onder Valkenswaard waar een nog enigszins pluizig jong werd gezien op 7 september en twee wat oudere jongen t/m 2 oktober. Dit betekende dat er nog een laat broedsel was, wellicht als gevolg van verstoring van een eerder broedsel.

Jonge, pluizige, Grauwe Klauwier in het dal van de Tongelreep op 7 september 2022 (Bjorn Alards)

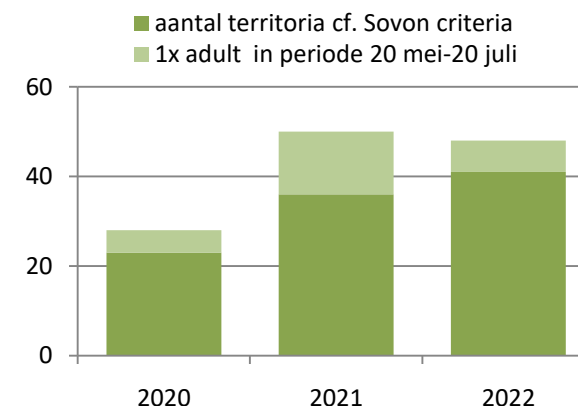
Jonge Grauwe Klauwier in het dal van de Tongelreep op 29 september 2022 (Wim Deebe)

Het lijkt er op dat Grauwe Klauwieren in 2022 later vertrokken dan in 2020 (laatste op 9 augustus) en 2021 (laatste op 12 en 20 augustus). In 2020 was er overigens net als in 2022 een uitzondering. In hetzelfde gebied als 2022 werden tot en met 26 september vogels waargenomen wat te maken had met een zeer laat broedgeval: op 18 augustus 2020

werden 4 donzige, pas uitgevlogen jongen gezien.

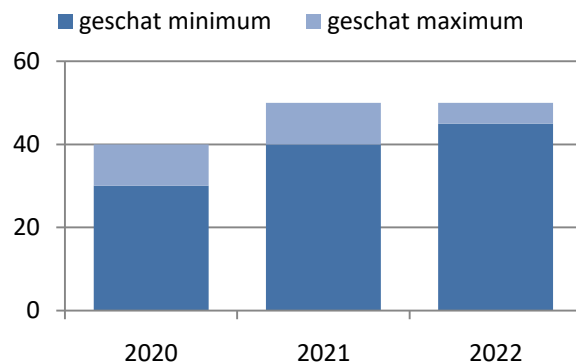
Discussie

Het vastgesteld aantal territoria laat in de periode 2020-2022 een toename zien, met name van 2020 op 2021.

Figuur 3. Geteld aantal territoria in de Kempen in 2020-2022.

Voor een deel werd deze 'toename' veroorzaakt door een toegenomen onderzoeksinspanning. Met schattingen van het aantal territoria probeer ik de invloed van onderzoeksinspanning te verwerken. In 2020 schatte ik het aantal territoria in de Kempen op 30-40 en in 2021 op 40-50. Voor 2022 denk ik dat 45-50 territoria een reële schatting is. Na een aanvankelijke stijging van 25-30% in 2021 t.o.v. 2020 was er in 2022 op basis van deze schattingen geen noemenswaardige verandering t.o.v. 2021.

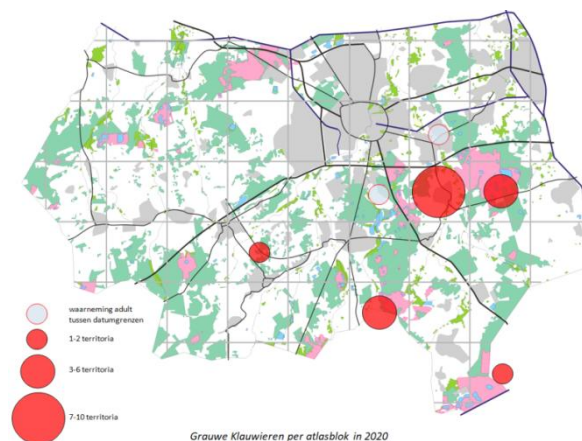
Figuur 4. Geschat aantal territoria in de Kempen in 2020-2022.

De verspreidingskaartjes laten een duidelijke uitbreiding in 2021 t.o.v. 2020 zien, maar in 2022 zijn er geen grote verschillen t.o.v. 2021.

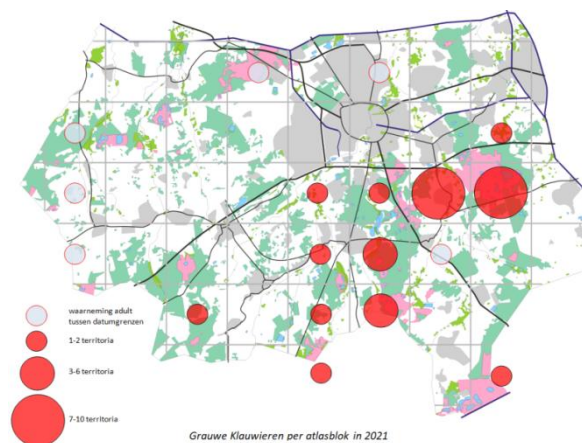
De Grauwe Klauwier kwam ondanks een kleine toename in 2022 nog steeds maar zeer beperkt in westelijke Kempen voor. Dit zal met de geschiktheid van de terreinen als broedgebied te maken, al is het lastig daar precies de vinger op te leggen.

Een geografisch effect (zoals 'de soort neemt naar het westen toe af') lijkt niet of maar een beperkte een rol te spelen. De Grauwe Klauwier komt verder naar het westen en noordwesten namelijk gewoon als broedvogel voor. Zo werd er in 2022 met zekerheid gebroed in De Hilver bij Moergestel (1 paar), De Brand en het Hengstven bij Udenhout (5), Huis ter Heide bij Tilburg (4) en de Regte Heide bij Goirle

(2) (Hilgers 2022), en in de omgeving van Chaam, 't Merkske en Rijsbergen-Zundert werden in 2022 14 territoria in kaart gebracht (facebookpagina Huub Don).

Figuur 5. Territoria in de Kempen in 2020.

Figuur 6. Territoria in de Kempen in 2021.

Over broedsucces en jongenproductie tasten we bij gebrek aan goede gegevens nog

steeds in het duister. Ik herhaal daarom een stukje uit mijn artikeltje over de gegevens van 2021: "We hebben geen beeld of de jongenproductie voldoende is om de lokale populatie in stand te houden of verder te laten groeien, of dat de Kempen een 'ecologische val' is die gevoed wordt door een surplus aan Grauwe Klauwieren van elders."

Man Grauwe Klauwier in de omgeving van Heeze, 10 juli 2022 (TH)

Broedbiologisch onderzoek in de Kempen is dringend nodig om dergelijke vragen te kunnen beantwoorden en daarmee ook te weten of er wat beheer betreft aanvullende of andere maatregelen nodig zijn.

Dankwoord

Wederom veel dank aan alle vogelaars die dit jaar de moeite namen om 'hun' gebieden op Grauwe Klauwieren te

onderzoeken: Bjorn Alards, Corry Vincent, Esther van Daal, Freek Lemmens, Geert Engels, Gerrie Verschuren, Jan Kolsters, Jan Vincent, Jeroen Stevens, Jules Andela, Lex Peeters, Mari de Bijl, Maria Ruiters, Nico Venema, Paul van Pelt, Rob Brinkhof, Sjors de Kort, Wim Deeben, en de inventarisatie-teams van IVN's en VWG De Kempen. Fabian Meijer, Frank Neijts, Jos Aarts en Nick Jeurissen voorzagen me van belangrijke aanvullende gegevens. Zoals gewoonlijk, maar daarom niet minder gemeend, bedank ik Henk Sierdsema voor het beschikbaar stellen van gegevensbestanden. ■

Literatuur

Heijnen, T. 2022. Grauwe Klauwieren in de Kempen in 2020 en 2021. *Blauwe Klauwier* 48(1): 108-114.

Hilgers, N. 2022. Grauwe klauwier. *Peregrijn* 57.

Bijzonder gekleurde vrouw Grauwe Klauwier in Plateaux-Hageven, 11 juni 2022 (TH)

